

Täysistunto

Tiistai 11.10.2016 klo 13.59—18.47

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain 1 ja 46 §:n ja kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 178/2016 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu

16.36 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen puhunut paljon siitä, että meillä on tarvetta rakenteellisille uudistuksille ja uudistuksille, jotka vievät meidän koulutusjärjestelmää tulevaisuuteen, vahvistavat sen mahdollisuuksia vastata suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin ja vastata esimerkiksi sen tyyppisiin ilmiöihin, kuten siihen, että meillä on entistä enemmän maahanmuuttajia, jotka tulevat haavoittuvista oloista.

Suomi alkaa antaa uudenlaista perusopetusta aikuisille. Turvapaikanhakijatilanne on johtanut siihen, että meillä on uusi tarve perusopetukseen nimenomaan aikuiselle kohderyhmälle. Aiemmin tarvitsijoita tälle aikuisten perusopetukselle olivat pelkän kansakoulun suorittaneet, jotka halusivat täydentää taitojansa vastaamaan peruskoulua, sekä peruskoulun kesken jättäneet, joita Suomessa onneksi on kansainvälisesti vertaillen hyvin vähän.

Aikuisten perusopetukseen luodaan henkilökohtaisiin osaamistarpeisiin perustuva malli, jossa jokaiselle opiskelijalle annetaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Suunnitelmassa otetaan huomioon aiemmin hankittu osaaminen, joka on tunnistettava ja tunnus-tettava siten, että jokaiselle opetetaan juuri niitä tietoja ja taitoja, joita häneltä puuttuu. Tästä riippuu myös aikuisten perusopetuksen kesto. Se on maksimissaan 5 vuotta tai 100 kurssia, tai 130 kurssia niille, joilta puuttuu luku- ja kirjoitustaito. Perusopetuksen alkuvaiheeseen yhdistetään tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetus niille, jotka sitä tarvitsevat. Henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös opintoja muissa oppilaitoksissa, esimerkiksi ammatillisissa opintoja, sekä työelämään tutustumista. Tämä on tärkeää.

Alkuvaiheessa opitaan erityisesti suomen tai ruotsin kieltä, arjen taitoja suomalaisessa yhteiskunnassa, yhteiskuntatietoa, ympäristö- ja luonnontietoa sekä terveystietoa. Aikuisten perusopetuksen rahoitus kytketään suoritettujen kurssien määrään. Rahoituksen määräytyminen yhden laskentapäivän mukaan lakkaa, ja koulutusta on rahoituksen näkökulmasta mahdollista käynnistää ympäri vuoden.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2016 vp

Opetus- ja kulttuuriministeriö teki alkuvuodesta selvityksen turvapaikanhakijoiden osaamistasosta. Arviomme on, että perusopetukseen osallistuvien opiskelijoiden määrä nousee merkittävästi. Noin 2 600 turvapaikan saanutta, oppivelvollisuusiän ylittänyttä tulisi perusopetukseen jo tänä vuonna. Jatkossa turvapaikanhakijoista johtuva opiskelijapaikkamäärän tarve olisi arviolta 725 paikkaa vuosittain muun aikuisten perusopetuksen opiskelijapaikkatarpeen lisäksi.

Merkittävä puute nykyisessä koulutusjärjestelmässä on, että meillä ei ole yhtenäistä tapaa rakentaa maahanmuuttajaopiskelijalle polkua eteenpäin. Maahanmuuttajien reitit koulutukseen ja työelämään ovat pitkiä, sisältävät tyhjäkäyntiä, päällekkäisyyksiä ja toisinaan jopa epätarkoituksenmukaisia opintoja. Kun maahanmuuttaja on päässyt sopivaan, noin vuoden kestäväan kotoutumiskoulutukseen, tämän ja seuraavien koulutusvaiheiden väliin jää usein viiveitä. Yhdistämällä luku- ja kirjoitustaidon opetus yksilöllisesti räätälöityyn aikuisten perusopetukseen saadaan tehokkaasti etenevä koulutuskokonaisuus, jossa opiskelija voi edetä omien valmiuksiensa mukaisessa tahdissa keskeytyksettä. Ilman peruskoulua vastaavia tietoja tai taitoja suomalaisessa yhteiskunnassa jää todella heikkoon asemaan. Työssä ja arkielämässä tarvitaan inhimillistä koulutuksellista pääomaa, jonka varmistaminen jokaiselle on julkisen vallan tehtävä.

Perusopetuslain uudistus on nyt tämän myötä teidän käsittelyssänne, arvoisat edustajat, ja suomalaisen käytännön mukaan Opetushallitus alkaa oitis valmistella opetussuunnitelman perusteita uuden lain mukaiseen koulutukseen. Kaikkiaan uudistus on valmis vuonna 2018. Jo sitä ennen olemme opetus- ja kulttuuriministeriöstä käsin pyrkineet varmistamaan, että jokaiselle peruskoulutusta tarvitsevalle olisi paikka jo tänä syksynä.

16.40 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on mielestäni hyvä ja tarpeellinen. On ilo ryhtyä arvioimaan sitä sivistysvaliokunnassa, koska ihmiset, joita tämä tematiikka tulee koskemaan, ovat siis pääosin maahanmuuttajia, joille tämä on kohdennettu, ja on itsestään selvää, että luku- ja kirjoitustaito on aivan välttämätön, jos aikoo olla Suomessa työelämässä ja käyttää tällaisia erilaisia kansalaisoikeuksia mutta myöskin kansalaisvelvollisuuksia. Se edellyttää luku- ja kirjoitustaitoa. Voi olla ehkä vähän epäsopivaa, mutta sanon sen kuitenkin, kun sain semmoisen niin kuin ahaa-elämyksen, kun tässä perätään paljon tätä osaamisen tunnistamista. Haluan sen nyt eduskunnan pöytäkirjoihin kuitenkin todeta, että meillä on myöskin paljon nyt suomalaisia lapsia ja nuoria, tyttöjä ja poikia, joitten kohdalla myöskin tämän luku- ja kirjoitustaidon kohdalta on vakavia puutteita heidän päättäessään peruskoulua. Ajattelen itse näin, että tätä myöskin ehkä sitten tämän lain käsittelyssä kannattaa sivuta ja arvioida. En nyt ryhdy tämän asian tiimoilta menemään sen syvemmälle, vaikka mieli tekisi, mutta kun se ei ole tämän asian ydinjuttu, niin jätän sen nyt puheenvuorostani pois.

16.42 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Tälle vuodelle tehdyt perusopetuksen laatuun, tasa-arvoon ja ryhmäkokoihin kohdistuneet säästöt ovat näkyneet karulla tavalla oppilaiden ja opettajien arjessa. Tuo OAJ:n luottamusmieskysely kertoi, että joka toisessa kunnassa on leikattu perusopetuksen tuntikehystä ja yli kolmanneksessa lukioiden tuntikehystä edellisestä vuodesta. Perusopetuksessa joka toisessa kunnassa on vähennetty jakotuntien määrää, ja yli puolessa kunnista ryhmäkokoja on suurennettu perusopetuksessa ja lukioissakin yli 40 prosentissa. Nyt tätä linjaa jatketaan tekemällä näihin lisäleikkauksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2016 vp

Tämä käsillä oleva hallituksen esitys 178, jolla on tarkoitus varmistaa tasa-arvoiset mahdollisuudet oppivelvollisuusiän ylittäneille Suomeen muuttajille toimia suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa, on oikein hyvä. Luku- ja kirjoitustaidon opetuksen yhdistäminen aikuisten perusopetuksen kanssa yhdeksi kokonaisuudeksi on todellakin mainio asia ja selkeyttää opetusjärjestelyjä. Kuitenkin jäi ihmetyttämään ja huolestuttamaan sellainen asia, kun ollaan tekemässä näinkin massiivisia koulutussäästöjä kuin ollaan, miten me selviämme tästä tärkeästä koulutushaasteesta näillä yhä niukkenevilla rahoilla. Kysynkin ministeriltä: miten me tästä uudesta tärkeästä koulutushaasteesta selviämme?

16.44 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Piti tulla ihan tänne eteen saakka sen tähden, koska kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä tämän lain käsittelyn yhteydessä jo halusi lausua tästä laista, ja todellakin me pidämme tätä hyvin kannatettavana, tarpeellisena ja myöskin kiireellisenä kotouttamista edistävänä toimenä. Myös tämä esitetty tuntijakosuunnitelma näine tavoitteineen on tarkoituksenmukainen, ja se on harkittu, ja tässä on myönteistä juuri se, että pyritään katsomaan se oppilaan aikaisempi osaaminen, sen tunnistaminen, tunnustaminen ja myöskin tämä opetuksen yksilöllistäminen. Minun mielestäni juuri tällainen räätälöity suunnitelma oppilaan aikaisemmat taustat huomioiden on äärimmäisen tärkeää, myöskin sitten se, että näihin opintoihin on mahdollisuus lähteä sisällyttämään työelämään tutustumista ja myöskin tällaisia valinnaisia ammatillisia opintoja — todellakin, kun painopiste on erityisesti niissä nuorissa, jotka ovat hiljattain tämän oppivelvollisuusiän ylittäneet ja joiden osaaminen ei kuitenkaan sitten vielä vastaa sitä peruskoulun oppimäärää eikä sitten suoraan mahdollista sinne toisen asteen opintoihin etenemistä.

On kuitenkin kolme semmoista näkökulmaa, mitkä haluaisin tässä ottaa esille.

Ensinnäkin tämä lapsia kotona hoitavien maahanmuuttajaäitien tavoittaminen peruskoulutuksen piiriin. Sehän nousi esille jo tuossa edellisessäkin keskustelussa. Kun ajatellaan sitä perhetilannetta, niin se tilanne on ihan jokaisessa perheessä monta kertaa näin, että kun sieltä se pieni koululainen tulee kotiin, niin kysytään, että tulikos sieltä läksyjä ja sitten ehkä katsotaan yhdessä, miten niitä läksyjä ruvettaisiin tekemään. Kyllä sillä on valtavan suuri merkitys, pystyykö äiti siinä tilanteessa sitten olemaan mukana ja tukemaan sitä lasta. Valtiontalouden tarkastusviraston tutkimushan kiinnitti erityistä huomiota toisen polven maahanmuuttajien heikkoihin oppimistuloksiin. Kyllä siinä täytyy silloin miettiä sitä, millä tavalla me voimme mahdollistaa sen, että ne kotona olevat äidit pääsisivät entistä aktiivisemmin peruskoulutuksen piiriin ja erityisesti tietenkin suomen kielen opiskeluun. Toisaalta sitten, jos mietitään, niin siinä vaiheessa, kun lapset kasvavat, on varsin mahdotonta suomalaisille työmarkkinoille päästä, jos ei ole peruskoulun päättötodistusta vastaavaa osaamista. Sitten myöhempi työllistyminen ja muutenkin suomalaiseen yhteiskuntaan integroituminen on äärimmäisen vaikeaa. Eli haluaisin, että jos ministeri pystyisi vielä siihen kysymykseen ihan ottamaan kantaa, että miten pystyttäisiin kannustamaan niitä kotona olevia, monesti aika nuoriakin äitejä, joilla on todellakin puutteita siinä peruskoulutuksessa. Ovatko ne neuvolakäynnit, sosiaaliryöntekijät, mitä kautta tämä rohkaiseminen sinne opintopolulle lähtisi sitten käyntiin?

Toinen asia, minkä nostaisin esille: Tätä laadukasta kotouttamiskoulutustahan ovat antaneet monet oppilaitokset. Ja toivotaan, että näiden, jotka ovat jo tällä polulla elikkä siellä ovat mukana antamassa tätä koulutusta, osaaminen huomioitaisiin. Toivotaan, että tästä ei tule nyt sitten jotain tällaista hyvin suurta uutta kilpailutusrumbaa, jossa sitten alalle tulevat kouluttamaan, voisiko sanoa, vähäisellä kokemuksella ja ehkä — niin kuin on nähty

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2016 vp

joissakin näissä nopeasti esille tulleissa koulutustarpeissa — sellaiset oppilaitokset, joilla ei välttämättä ole kovin kattavaa pedagogista taustaa ja ehkä henkilöstökin on varsin vasta rekrytoitua. Ja millä tavalla pidetään sitten myös huolta siitä, että tässä kotouttamiskoulutuksessa ovat nämä vahvat osaajat edelleenkin mukana?

No, sitten vielä kolmantena kohtana: Nyt en ole aivan varma, että tuleeko tässä esityksessä mukaan se, ja onko tarkoitus, että maahanmuuttajanuori pystyisi opiskelemaan siten, että hän käyttää esimerkiksi työttömyyspäivärahaa tähän opiskeluun, ja onko se tehty mahdolliseksi, ja onko sitten, kun kuitenkin meillä käydään samanaikaisesti keskustelua siitä, onko ylipäänsä työttömyyspäivärahalla mahdollista opiskella, tässä nyt jotakin eroa. Tämä oli kolmas kohta, johon toivon, että ministeri vielä antaa lisävalaistusta.

Mutta tosiaan kaiken kaikkiaan erittäin kannatettava esitys, ja toivotaan, että tulee nopeuttamaan ja parantamaan maahanmuuttajien kotoutumista Suomeen.

16.49 Mikaela Nylander r: Arvoisa puhemies! Niin harvoin kun pääsee kehumään hallitusta, niin nyt täytyy sanoa, että todella hyvä avaus. Kiitoksia tästä! Mielestäni näitä kysymyksiä ja huomautuksia, jotka tässä edustaja Essayah esitti, tulisi jatkossa pohtia ja myös ehkä valiokunnassakin tulisi kiinnittää huomiota juuri näihin seikkoihin, koska tämä elämä on kokonaisvaltaista ja jos halutaan todellakin edistää kotouttamista ja opiskelupolkuja, silloin täytyy huomioida perhettä kokonaisuutena. Että todella hyviä huomioita.

Jag vill tacka för det här förslaget och för en gångs skull berömma regeringen. Tack för det här.

16.50 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen: Arvoisa puhemies! Kiitos positiivisesta palautteesta tästä tärkeästä esityksestä ja myöskin näistä huomioista, joita tuli. Todella hyvä, että eduskunta pääsee nyt tätä esitystä tarkemmin katsomaan ja myöskin käsittelemään.

Voin kertoa sen, että koska tämä uudistus tulee voimaan vasta 2018 alusta ja siihen pitää vielä tehdä opetussuunnitelmat ja muut, niin olemme erityisesti kiinnittäneet huomiota siihen, että meillä olisi kuitenkin vastata tähän tilanteeseen, viime vuonna tulleiden turvapaikanhakijoiden kasvaneeseen määrään, jo heti välittömästi ja mahdollisimman nopeasti. Esimerkiksi ministeriössä olemme parantaneet koulutukseen pääsyä näille perusopetusta tarvitseville aikuisille jo muun muassa lisäämällä yksityisille opetuksen järjestäjille 120 paikkaa perusopetuksen valmistavaan opetukseen ja 300 paikkaa aikuisten perusopetukseen kuluvana syksynä alkavaa opetusta varten. Eli tilannetta on pyritty nopeasti parantamaan. Olen myöskin iloinen siitä, että koulutuksen kentällä on ollut koulutuksen järjestäjiä, jotka ovat halunneet heti aktiivisesti lähteä tähän mukaan ja ovat valmiita tarjoamaan omaa osaamistansa tämän tilanteen helpottamiseksi.

Täällä nousivat esiin myöskin jo edellisessäkin keskustelukohdassa ja nyt edelleen tässä maahanmuuttajanaiset ja kotiin jäävät äidit. Se on erityisen tärkeä asia ottaa huomioon, koska meillä on paljon nähty ja kokemuksia siitä, että monesti nämä äidit jäävät vähemmälle huomiolle ja he eivät pääse palvelujen piiriin. Siellä on luku- ja kirjoitustaidottomia naisia, joilla ei ole ollut mahdollisuutta elämässään koulutukseen aiemmin, joilla on heikot mahdollisuudet integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan, koska puuttuu kontakteja, ei ole arjessa mahdollista kohdata suomalaisia ja muita ihmisiä, ja joilta sitten puuttuu koulutusta. Erityisesti heihin meidän pitää pystyä panostamaan, ja tämä on yksi keino siihen,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2016 vp

tämä esitys auttaa heitä. Sen lisäksi tarvitaan myös paljon palvelujen ohjausta. Se ei yksinomaan riitä, että meillä on palveluja tarjolla, vaan meidän pitää myöskin löytää nämä äidit ja auttaa heitä eteenpäin ja kannustaa ja pyrkiä vaikuttamaan siihen, että ympärillä yhteisö tukee naisten koulutusta ja mahdollisuuksia integroitua yhteiskuntaamme.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.